

ZACHOWAWCZE RASY KONI W POLSCE

Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Lubaniu

ul. Tadeusza Maderskiego 3, Lubań

83-422 Nowy Barkoczyn

tel. (58) 326 39 00, fax (58) 309 09 45

e-mail: sekretariat@podr.pl www.podr.pl

Opracował: Józef Woś

Dział Technologii Produkcji Rolniczej i Doświadczalnictwa

Lubań, Grudzień 2023

„Wszystkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie, przetwarzanie i rozpowszechnianie bez zgody PODR lub autora publikacji jest zabronione.”

Bioróżnorodność – system w jakim zorganizowało się życie na ziemi, zasiedlając praktycznie cały glob, od najgłębszych zakamarków oceanów, po nieprzyjazne, suche i bezkresne połacie pustyń, stoi w ostatnich latach przed obliczem istotnego zagrożenia. W związku z rozwojem rolnictwa, to właśnie bioróżnorodność zwierząt gospodarskich stanowi niebagatelny element zróżnicowania biologicznego świata zwierząt ogółem.

Czynnikami jakie w największym stopniu **zagrożają** bioróżnorodności zwierząt gospodarskich, to przede wszystkim intensyfikacja produkcji, jej specjalizacja, oraz szeroko rozumiane zmiany klimatyczne. Poprzez przemysłową i bardzo intensywną produkcję, zachowanie lokalnych ras zwierząt gospodarskich, staje się coraz większym wyzwaniem.

Ochrona zasobów genetycznych lokalnych ras, która rzecz jasna ma pewne wymagania, niesie za sobą wiele korzyści, z większym lub mniejszym efektem ekonomicznym dla gospodarstwa rolnego. Lokalne rasy, przystosowane do miejscowych siedlisk, znacząco lepiej radzą sobie z ubogimi zasobami. Zwierzęta takie wykształciły pożądane cechy hodowlane, takie jak min. długowieczność, płodność, lekkie porody, czy odporność na choroby. Walor estetyczny, w szczególności wykorzystywany w agroturystyce, także trzeba docenić.

W kraju, program ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich obejmuje:

- konie - koniki polskie, huculskie, małopolskie, śląskie, wielkopolskie, sztumskie, sokólskie;
- bydło - polskie czerwone, biało-żółte, polskie czerwono-białe, polskie czarno-białe;
- owce – wrzosówka, świniarka, olkuska, polska owca górską odmiany barwnej, merynos odmiany barwnej, uhruska, wielkopolska, żelaźnieńska, korideil, kamieniecka, pomorska, cakiel podhalański, merynos polski w starym typie, czarnogłówka, owca pogórza;
- świnie – puławska, złotnicka biała, złotnicka pstra;
- kozy - koza karpacka, sandomierska, kazimierzowska
- A także drób (niektóre rasy gęsi, kaczek i kur) zwierzęta futerkowe (królik popielniański, lis białoszyjny, lis pastelowy, nutrie, szynszyla beżowa, tchórz), ryby (rasy i linie: karp gołycki, karp knyszyński, karp litewski, karp starzawski, karp ukraiński, karp zatorski, pstrąg tęczy) oraz pszczoły.

W przypadku **koni**, charakterystyka poszczególnych ras wygląda następująco:

Koniki polskie

Charakteryzują się niespotykaną wytrzymałością na trudne warunki bytowania, doskonałe dostosowanie do miejscowych warunków środowiskowych, małe wymagania paszowe, a także zdrowotność i płodność. Obecnie do hodowli czystorasowej koników polskich dopuszczane są wyłącznie osobniki maści myszatej z pręgą, bez odmian. Maść myszata może być w odcieniu jasnym do ciemnomyszatego lub odcieniu bułanomyszatym. W grzywie i ogonie dopuszcza się obecność jasnych włosów. Pożądanym jest typ pokrojowy konia prymitywnego z obfitym owłosieniem grzywy i ogona. Dopuszczalne są mniej szlachetne głowy oraz niewielka rozbieżność w postawie przednich kończyn i szablastość tylnych kończyn.

Obecnie rasa głównie utrzymywana jest w środkowej i północnej części Polski.

Standardy biometryczne dla koników polskich (osobniki dorosłe):

- wysokość w kłębie (klacze i ogiery) – min. – 130 cm, maks. – 140 cm;
- obwód klatki piersiowej – wartości minimalne (klacze i ogiery) – 165 cm;
- obwód nadpęcia przedniego – wartości minimalne – klacze –

16,5 cm, ogiery – 17,5 cm

Konie huculskie

Zarówno ogiery jak i klacze odznaczają się mocną i jędrną konstytucją, żywym temperamentem i łagodnym usposobieniem. Umaszczenie przeważnie gniade i myszate – w różnych odcieniach, srokate, rzadziej kare lub bułane. U koni gniadych, myszaty i bułanych pożądana jest ciemna pręga ciągnąca się przez grzbiet oraz pręgowanie na łopatkach i nogach, natomiast niepożądane są odmiany. Ruch koni tej rasy, w stępie i kłusie, winien charakteryzować się dużą dynamiką, umiarkowaną posuwistością i prawidłową kadencją. Pewne skrócenie chodów wynikające z budowy anatomicznej i warunków użytkowania, nie jest traktowane jako wada.

Obecnie rasa głównie utrzymywana jest w południowej części Polski.

Wzorzec biometryczny koni huculskich (osobniki dorosłe):

- wysokość w kłębie – ogiery od 135 do 145 cm, klacze od 132 do 143 cm;
- obwód klatki piersiowej – większy o co najmniej 30 cm od wysokości w kłębie, zarówno dla ogierów jak i klaczy;
- obwód nadpęcia przedniego – ogiery od 17 do 20 cm, klacze od 16 do 19 cm;
- maść – wszystkie maści za wyjątkiem dereszowatej, albinotycznej, siwej i tarantowatej, natomiast kasztanowata w wyjątkowych wypadkach za zgodą podmiotu

prowadzącego Księgę Stadną; pożądana jest pręga przez grzbiet i pręgowanie kończyn, natomiast odmiany są niepożądane.

Konie małopolskie

Konie małopolskie powinny odznaczać się wysoką plennością, długowiecznością, bardzo dobrym wykorzystaniem paszy, odpornością na choroby i złe warunki bytowe, wytrzymałością w użytkowaniu i predyspozycjami do długotrwałej jazdy terenowej w trudnych warunkach. Obecnie rasa głównie utrzymywana jest w południowej części Polski.

Najważniejsze cechy:

- sucha konstytucję, długie linie, harmonijną budowę i orientalną urodę
- szyja powinna być dość długa, najlepiej łabędzia
- kończyny suche, łopatka długa i skośna, zad z wysoką nasadą ogona, kłąb dobrze zarysowany, grzbiet mocny
- temperament żywy, charakter łagodny
- preferowana jest maść gniada i siwa
- nie dopuszcza się maści dereszowatej

Wymiary pożądane w wieku około trzech lat:

- klacze – około 157–165 cm wysokości w kłębie, obwód nadpęcia około 20,0–21,0 cm
- ogiery – około 160–168 cm wysokości w kłębie, obwód nadpęcia około 21,0–22,0 cm

Konie śląskie

Rasa śląska w starym typie konia śląskiego to zwierzę o dużych ramach, wpisane w prostokąt, o harmonijnej budowie ciała, z dosyć ciężką, kościstą głową także o garbonosym profilu (profil szczupaczy niepożądany), z okiem „żywym”, wyrazistym, uszami niezbyt małymi, proporcjonalnymi do głowy, ganaszami wyrazistymi, szerokimi i głębokimi. Szyja powinna być długa, mocno umięśniona, może być prosta (jelenia niepożądana). Kłoda powinna być mocna, choć dopuszcza się brak wyrazistego kłębu, z mocnym grzbietem i silnie związanymi lędźziami, o nerce proporcjonalnej, długiej, zadzie szerokim łagodnie skośnym lub prostym, dobrze umięśnionym z niezbyt niską nasadą ogona (rozłupana – niepożądana). Klatka piersiowa powinna być szeroka i głęboka (niepożądana kogucia), łopatka dobrze umięśniona –

pożądana ukośna, kłoda niepodkasana z łagodnie wklęsłą słabizną. Kończyny muszą być prawidłowo skątowne, o szerokich nadpęciach, stawach suchych (lekka szpotawość nie powodująca obniżonej jakości ruchu – dopuszczona, postawa francuska – niepożądana) i kopytach proporcjonalnych do masy ciała. Pożyczany jest stęp energiczny, przekraczający, szeroki a kłus – wydajny i obszerny. Maść powinna być gniada, ciemnośniada, skarogniada lub kara, lecz dopuszcza się maść siwą. Inne maści eliminują konia z hodowli.

Obecnie główny teren utrzymywania rasy to obszar Śląska.

Wymiary pożądane w wieku ok. 3 lat dla koni śląskich:

- wysokość w kłębie – klacze 158 cm, ogiery 160 cm
- obwód klatki piersiowej – klacze 190 cm, ogiery 190 cm
- obwód nadpęcia przedniego – klacze 22,5 cm, ogiery 23 cm

Konie wielkopolskie

Typ konia wielkopolskiego odznacza się prawidłową, harmonijną budową, typowym dla rasy kalibrem i suchą konstytucją. Wymagane jest aby koń wielkopolski posiadał głowę średniej wielkości z szeroko rozstawionymi ganaszami, długą dobrze umięśnioną szyję, pojemną i głęboką klatkę piersiową, dobre ożebrowanie, długi, szeroki i wydatny kłąb, mocny grzbiet, dobrze umięśnioną partię lędźwi, lekko pochyły i bardzo dobrze umięśniony zad, kończyny o prawidłowej postawie i budowie z wyraźnymi, mocnymi, suchymi stawami, prawidłowym kształtem kopyt z szerokimi piętami oraz dobrze rozwiniętą strzałką. Konie rasy wielkopolskiej powinny charakteryzować się harmonijnym eleganckim ruchem z naturalnym impulsem i długim wykrekiem. Powinny oznaczać się elastycznym grzbietem i pchającą siłą zadu, a w efekcie swobodnymi, regularnymi energicznymi i efektywnymi chodami. Powinny oznaczać się żywym, zrównoważonym temperamentem i łagodnymi cechami charakteru.

Umaszczenie: dopuszcza się wszystkie rodzaje umaszczeń, oprócz maści dereszowatej.

Obecnie główny teren występowania rasy to Wielkopolska.

Pożyczane wymiary w wieku 3 lat dla koni wielkopolskich:

- wysokość w kłębie – klacze około 160 cm -168 cm, ogiery 162 cm – 170 cm
- obwód nadpęcia przedniego – klacze około 20 – 22 cm, ogiery około 21 – 23 cm

Konie sztumskie

Celem programu jest zachowanie specyficznego genotypu koni sztumskich w typie ciężkiego stępaka, o konstytucji limfatycznej i dużej masie ciała umożliwiającej wydajną pracę w stępie z dużymi obciążeniami. Wymagane jest, aby charakteryzował się dużą, ale proporcjonalną do masy ciała głową, o profilu prostym lub z lekką tendencją do profilu garbonosego, z wyrazistym, choć małym, żywym okiem, małymi, ruchliwymi, uszami, prawidłowo osadzoną szyją z okrągłym grzebieniem, umięśnioną i szeroką, sprawiającą przez to wrażenie krótkiej, pierś szeroka z wyraźnymi zaczepami mięśni, kłodą mocną, głęboką z prostą i krótką linią grzbietu, o dobrze wysklepionym, ale nie obwisłym brzuchu, z lekko skośnym zadem o niskiej nasadzie ogona. Zad powinien być bardzo dobrze umięśniony i rozłupany, przez co może sprawiać wrażenie przebudowanego; portki powinny być wyraźnie wypełnione, kończyny szeroko ustawione, mocne, nieco limfatyczne, o krótkich nadęciach a kopyta mocne, szerokie i proporcjonalne do masy ciała.

Teren występowania rasy to Powiśle, Warmia i Mazury.

Wymiary wymagane:

- Klacze w wieku 3 lat: wysokość w kłębie 155-165 cm, obwód klatki piersiowej powyżej 200 cm, obwód nadpęcia 24-27 cm,
- Ogiery wpiswane do księgi w wieku od 27-36 miesięcy: wysokość w kłębie 159-169 cm, obwód klatki piersiowej powyżej 210 cm, obwód nadpęcia 26-30 cm.

Konie sokólskie

Współczesne konie sokólskie reprezentują pożądany typ, który charakteryzuje się znaczną suchością tkanek, łagodnym temperamentem, wytrzymałością i przydatnością do wykonywania różnych prac zaprzęgowych lub nawet wierzchowych. Chroniona populacja powinna charakteryzować się ściśle określonym wzorcem konia zimnokrwistego o wszechstronnej użyteczności (zaprzęgowej i roboczej). Właściwy koń zimnokrwisty w typie sokólskim odznacza się prawidłową, harmonijną budową, typowym dla rasy kalibrem i bardziej suchą niż u innych koni zimnokrwistych konstytucją. Jest to koń typu pospieszno-roboczego przeznaczony do pracy w zaprzęgu oraz do lekkich prac polowych i transportowych o konstytucji oddechowo-mięśniowej, o wydajnym ruchu w stępie i kłusie. W tym typie należy zachować i utrwalić: wczesność dojrzewania, szybki wzrost i rozwój,

niewybredność i dobre wykorzystanie paszy, długowieczność, płodność, zdrowie i przystosowanie do środowiska.

Teren występowania rasy to okolice Podlasia.

Wymiary pożądane w wieku około trzech lat:

- Klacze w wieku 3 lat: wysokość w kłębie 150-162 cm, obwód klatki piersiowej powyżej 200 cm, obwód nadpęcia 23-26 cm,
- Ogiery wpiswane do księgi w wieku od 27-36 miesięcy: wysokość w kłębie 155-165 cm, obwód klatki piersiowej powyżej 200 cm, obwód nadpęcia 25-27 cm.

Opracowano z wykorzystaniem materiałów Instytutu Zootechniki - PIB w Krakowie

Źródła:

<http://www.bioroznorodnosc.izoo.krakow.pl/> (dostęp 28.11.23r.)

<http://bogactwowski.pl/a/hodowla-ras-rodzimykh> (dostęp 28.11.23r.)

Źródła zdjęć i obrazów:

<http://www.bioroznorodnosc.izoo.krakow.pl/> (dostęp 28.11.23r.) **Autorzy: I. Tomczyk-**

Wrona, A. Janowska, G. Polak,

<https://pixabay.com/pl>

**Dziękujemy za poświęcony czas i zapraszamy do wypełnienia ankiety,
w której można ocenić tą ulotkę**

KLIKNIJ TUTAJ

